

Ujistuji redakci Národa, že již svou zodpovědnost před budoucností unesu velmi snadno vnitřně i vnějškově. Jsem osobnost, mám své přesvědčení, svůj charakter, své dílo, svou tvorbu a na listě své dobré jméno. Hůře bude s redakcí Národa, až půjde o zodpovědnost za řevnivě škorpení, jemuž se oddává, místo aby hleděla kladně povznést list, který chce být representativním orgánem obrozených živil celé veliké politické strany a jest, měřen touto měrou, prostě žalostný. Tu si obrátí kdosi v budoucnosti poslední stránku Národa, přečte tam jméno Jan Kamelský jako redaktora a podle nálady: buď se usměje nebo zakleje.

Pan Jan Thon

poslal mně objemnou repliku na p. Brtníkovu recenzi jeho vydání Sabinova, a když jsem mu přátelsky vysvětlil, proč nemohu ji otisknouti, přebánil ji a donesl ji za tepla do Národa, omastiv ji několika urážkami Kmene, patrně aby byla stravitelnější čtenářstvu tohoto nekulturnějšího veletýdeníku. Vyškrtl z ní však opatrně passus, v němž uznával oprávněnost kterési výtky p. Brtníkovy, omlouvaje se jen tím, že nakladatel Laichter seškrtal mu Poznámky na pětinu. Pan Thon domnívá se, že mne kompromituje, uveřejnil-li z mého dopisu místo, kde pravím, že „Kmen nemá být orgán diskusí a že nechce diskusemi rozkolísávat čtenáře“; p. Thonovi zdá se to neslučitelným s kritičností. Pan Thon se mylí: kritika není diskuse, nýbrž zdá se to neslučitelným s kritičností. Pan Thon se mylí: kritika není diskuse, nýbrž ač má-li být plodná a tvůrčí. To jest v zemích opravdové kultury literární tak vyjednáno, jako že dvakrát dvě jsou čtyři.

Jan Herben šedesátníkem

Dr Jan Herben dovršil 7. května šedesát let svého činného života, rozděleného mezi publicistiku a beletrii. Herben jest znám široké veřejnosti české hlavně jako redaktor deníku Času, potlačeného za nynější války světové, a jako novinový vykladatel a obhájce politického i literárního programu realistického; a sympatie politické, sympatie s Herbenem novinářem, polemikem, kritikem bývají podkladem a často i příčinou sympatií k Herbenovi beletristovi. Literární přesvědčení a myšlenky Herbenovy ukazují jasně i dnes ještě ke svému moravskému původu barťošovskému; jako žák lidopisce a lidoznalce Františka Bartoše vssál v sebe Herben ideje národnostní výlučnosti na podkladě lidového konservatismu a ideje tyto projevoval záhy i polemicky jako odpůrce Vrchlického a „kosmopolitické“ školy lumírovské na konci let sedmdesátých a na počátku let osmdesátých, i organizačně jako redaktor a vydavatel (s Janem Hudcem) básnických almanachů moravských, kde soustředila se mládež „slovanského“ citění básnického. (Tato část činnosti Herbenovy byla osvětlena nejnověji literárně historickými pracemi prof. Ferdinanda Strejčka.) Tyto ideje Herbenovy působením Masarykovým později patrně zkonkretněly, ale zúžily se také postupem let nejednou v umíněnou nechápavost moderních problémů historicky vědných i umělecky vývojných. Historik svým odborným vzděláním vysokoškolským, zahloboval se Herben zvláště od devadesátých let rád v studium české reformace náboženské a odvodil si z ní, po mém soudu spíše

mechanicky než tvořivě, abstraktně tradiční sudidlo pro přítomnost literární, politickou, náboženskou i filosofickou.

Vedle činnosti novinářské rostlo a postupovalo i beletristické dílo Herbenovo. První jeho sbírky byly feuilletonistické obrázky a kresby slováckého lidu i slovácké přírody: *Moravské obrázky* (1889), *Slovácké děti* (1890) a *Na dědině* (1893), nenáročné črty místy milé srdečné pohody, všude pěkného ryziho jazyka, který se vmlouvá i dnes v mysl čtenářovu; vliv Turgeněvových Zápisků lovcových již zde místy proniká. Vrcholem posavadní beletristické tvorby Herbenovu jest románová kronika rodiny slováckého odrodilce od lidu, z něhož vzešel, *Do lřetiho a čtvrtého pokolení* (1892). Herbenovi plní se tu v rozkladu rodinném zákon spravedlivého trestu, mstícího na dětech viny rodičů; a život rodiny jest mu zámloukou k malbě života celého kraje. Herben přepracovává a rozšiřuje své dílo od r. 1908; vrátím se k němu obšírným kritickým rozbořem, jakmile bude ukončeno, neboť — a to jest charakteristické při množství jeho chvalořečníků — po stránce *umělecky tvořivé* posud zhodnoceno nebylo; není vůbec ani o Herbenově činnosti celkové a osobnosti jeho, ani o jeho díle beletristickém hlubší studie literárně vědné. Pak bude možno teprve rozhodnouti, v čem jest opravdový význam jeho: zda v žívu *naukovém*, v studiích lidopisných a kulturně historických, nebo *básnicky tvůrčím*. *Hostišov* z r. 1907 jest sbírka svěžích črt a obrazů z kraje votického: lovcovy dojmy z lesů a poli střídají se se vzpomínkami na nábožensko-národní reformační minulost Táborska a s úvahami o smyslu dějin českých a příčinách katastrofy bělohorské. Činnost Herbenovu doplňuje kniha pro mládež *Bratr Jan Paleček* a historická studie o nekritickém svatořečení Jana z Pomuka.

Nesouhlasil jsem v minulosti a budu pravděpodobně nesouhlasiti i v budoucnosti s mnohou myšlenkou a s mnohým názorem Herbenovým; můj soud o něm odchyluje se od konvenčního soudu i stoupcův i nepřátel Herbenových, a doufám, z dobrých důvodů opravdu kritických. Ale to všecko není příčinou, proč bych nemohl pozdraviti jej v jeho jubilejní den a přáti mu všeho zdaru do nové desítky životní: odpůrce není nepřítel, a odpůrce, je-li sám osobnost, má právo vzdáti úctu osobnosti druhého jako žádati ji pro sebe.

Gustav Jaroš (Gamma)

naplnil v polovině května padesátiletí svého života. Padesáté narozeniny Jarošovy minuly tuším bez povšimnutí žurnalistikou, a jest možno jen záviděti toho Jarošovi: v době, kdy jest hlučně vytrubována každá nula, kdy slovo tištěné jest zprostředkováno jako nikdy předtím, jest krásné, že byl Jaroš, opravdový a jadrný člověk jako málokdo mezi námi, nepřítel fráze opravdu sršatý již od věku jinošského, uctěn bezděky tímto carlylovským mlčením; že nebylo rozrušeno ono blaživé ovzduší, v němž zraje nejlépe dílo. A Jaroš neřekl posud konečného slova svého, čímž nepravím, že nemá za sebou práci; má ji, neboť jiný byl by ji rozředil do svazků a svazků, kde on, stručný, zhustil ji v několik statí a úvah. Na počátku devadesátých let vydal G. Jaroš dvě knihy, původní koncepci i výrazem, sbírky povídek *Publikáni a hřšníci*, knihu nejen soucitu sociálního, ale i sociálního zoru a sociální poesie, a veršovanou burlesku *Slávu*, cuchající pozlátko s t. zv. idyly

našeho národního probuzení. Pak obrátil se ke kritice literární, divadelní, výtvarnické a napsal řadu bystrých úvah do týdeníku Času a České strážce, později do deníku Času a Herbenovy Noviny. Nedávno zaznamenal jsem zde jako krásný čin lidský (nejen výtvarně naukový) jeho stať o Rembrandtovi z Ročenky Štencova kabinetu grafického. Jaroš není odborně řemeslný kritik estetický nebo lépe technický, ačkoliv proniká bystře i tuto stránku tvorby umělecké; Jarošovi, záku velkých anglických učitelů Ruskina a Carlyla, jest umění funkcí životnou a dílem *života*, prací na jeho etických statech všelidských, a s tohoto hlediska je vykládá, soudí, hodnotí. Jaroš jest z těch vzácných lidí, s nimiž můžeš v leccem nesouhlasit, aniž si jich proto méně vážíš; to proto, že jest duch opravdový a mužný.

Nové knihy (3)

Nákladem B. Kočího vyšla nedávno *Jiřího Mahena Ulička odvahy* (94 stran, 2 K). Autor nazývá svou hru „prajednoduchou komedií o třech aktech“ a v úvodním slově podtrhuje uměleckou nenáročnost svého díla: „aby nám nebylo tolik smutno, aby se mladí i staří klidněji porozhlédli, aby se žluté kachňátko prastarých situací před námi pro trošku toho smíchu, co v nás zbyl, komicky rozkáčhalo“, — proto prý napsal tuto knížku, v níž patrně přebásnil některé své studentské vzpomínky („Památce mladých let tě věnuji“). Dějištěm jest přízemní bytík jakéhosi úředníčka a samofilosofa mrzoutsky dobrácké observance v nějaké poloslepé uličce hradčanské, vysoko nad Prahou, mezi zahradami, jehož okna jsou položena tak, že jedním z nich mohou vnikat a vnikají opravdu do něho různé návštěvy, vítané i nevítané, slušné i méně slušné; tím utkává, zamotává i rozpoutává se nitka děje nenového, veseloherně konvenčního, misty bursíkosního, misty však také lidsky teplého, humorného, zábavného ve své šprýmovné prostoduchosti. Není to veselohera, jak ji bude žadati zítřek: drásavá karikatura o divokých grimasách vykloubeného lidství, ani ohňostrojevá fontána vtípu, gracie a rozmaru pod taktovkou Arielovou, je to hra starší známky: konec konců stará sentimentálníta přetřená misty bodrou obhroublostí, misty bohémskou lehkomyšlností, jež chce býti brána za životní odvalu nebo dokonce tvůrčí smělost. Přesto: není důvodů, proč vylučovati ji se scény Národního divadla. Teprve nyní těžko jest pochopiti důvody, proč byla intendanturou zakázána. Není k tomu zejména důvodů tak zvaných moralistických; i nezbývá jiný výklad — zniž to sebestarodárněji — než příliš úzkostlivým, klasicistickým vkusem, jakýmsi estetickým purismem intendantovým.

Tři významná díla krásné prózy z literatur severovýchodních byla nedávno vydána v českém překladě: ze švédštiny přeloženi *Venera von Heidenstam Karolíni* a vydání v Stýblově Knižovně vybrané četby (Část I, stran 231, za K 3,80); z norštiny převedena *Henrika Ibsena* první část proslulé historicko-filosofické trilogie *Cisafe a Galilejského* a vytištěna ve Světové knihovně (č. 1267—70); z dánštiny *Johannesa V. Jensena* epická skladba prózou *Královův pád* (u Topiče), řadící se k Ledovici přeloženému před rokem Emilem Waltrem a vydanému u Bradáče. O těchto knihách přinese Kmen brzy posudek odborný.

Šolc v Karlíně vydal *Karla de Weltra Granátníka cisařova* (104 stran, za K 1,70),

povídky z doby napoleonské, a Vilímek *Eduarda Bassa Fanyňka a jiné humoresky* 233 (143 stran, za K 2,80).

Josef Lelek posílá nám otisk ze Zvonu, *Příspěvky k životopisu Boženy Němcové* (64 stran, za 1 K): vypisuje se tu, zčásti podle nových dokladů, poměr Němcové k přátelům a příznivcům Juliu Plošici, hraběti Hanušu Kolovratovi, Františku Ladislavu Vorlíčkovi, dále k mužii jejímu Josefu, a posléze pobyt její v Litomyšli, jemuž věnoval autor předtím jinou studii, otištěnou v Pokrokové revui r. 1914.

Jakub Deml v Jinošově u Náměště nad Oslavou vydal *Věštce*, dialog mezi mistrem a učedníkem (stran 27). Psal jsem o knihách Demlových již v České kultuře; ani o této nemohl bych říci nic, čeho neřekl jsem již tam. Pověděl-li o sobě Blake, že on jest pouze tajemníkem, který spisuje, co diktují mu neviditelní autoři, Deml může říci o sobě, že jest čtenářem rozmetené básně, kterou jest příroda i život: skládá k sobě s velkou pozorností jednotlivá písmena a vykládá je se stejným důmyslem, i neznám druhého autora v Čechách, který dovedl by ve svých vrcholných chvílích tolik vyčísti z jednotlivých polosmazaných nápovědí, narážek a znamení jako Deml. Ano, rozmetená, roztržitá a někde i mezerná báseň boží jest příroda, vesmír, lidstvo, společnost; někde psaná znameními, jichž neumí rozluštit člověk. Deml umí z ní mnoho přečísti, mnoho vyčísti: jest to nad všecko *pozorná* duše, *pozorné* srdce, básník *milosti* v celém širém smyslu tohoto vzácného slova.

Tschechische Anthologie: Vrchlický - Sova - Březina Übertragungen von Paul Eisner

Nakladatelství Insel v Lipsku vydává vkusnou sbírku žlutých knížek v lepence vázaných po 60 fenících s názvem Österreichische Bibliothek; vyšly tam mimo jiné výběr z Walthera von der Vogelweide, listy Stifetrovy, výběr z Komenského a Bratří českých a jako 21. svazček tato nová anthologie básnických překladů českých do němčiny (101 stránky; z nich má Vrchlický stránky 22, Sova 22, Březina 50, zbytek jest doslov autorův, v němž charakterisuje a hodnotí literárně, historicky i esteticky své tři vyvolené básníky). Anthologie p. Eisnerova stojí za povšimnutí po nejedné stránce.

Předně svou orientovaností estetickou, vkusem opravdu uměleckým, který projevuje při výběru básní, jež překládal. Výběr tento ukázal zejména Vrchlického v novém osvětlení. P. Eisner přeložil Němcům *jiného* Vrchlického než Grün nebo Adler; pomínil v něm zejména všeho, co dává se do našich školských čítanek a slovesností, básně o sujetech historických nebo legendárních, epigonskou epiku pilotovského aranžmentu. Jest charakteristické, že nejvíce básní vybráno jest z poslední knihy Vrchlického, Meče Damoklova, a ve výběru p. Eisnerově dostává se ke slovu básník intimní, lyrik meditativního kouzla a zpěvné melodie, krajinař šedého teskného kraje českého. Mimochodem řečeno: služba, již měl k dílu Vrchlického prokázati v širších rozměrech i někdo z Čechů; sestavit z něho knihu těch básní, jež leží jaksí mimo oficiální a reprezentační trati jeho díla, na nichž již včera ssehl se prach, básní, vyhovujících dnešnímu vkusu, a sblížit tak Vrchlického s novým mladým čtenářstvem, umělecky citícím, vychovaným v novější tvorbě básnické,